

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема: „Методика на обучение по спортно катерене на студенти от висше училище с неспортна насоченост”

Дисертант: Антон Александров Хиджов
Научен ръководител: доц. д-р Емил Прокопов

Представеният ми за рецензиране дисертационен труд включва текст, илюстрационни схеми, диаграми и приложения в обем от 160 страници. Структуриран е в увод и пет глави. В първа глава е направен теоретичен анализ и е обобщен спортно-педагогическият опит по проблема; във втора е представена изследователската програма и в трета са поместени и интерпретирани резултатите от експерименталното проучване.

По-нататък обособяването на разработената Програма за обучение по спортно катерене, както и изводите, препоръките и ползваната литература, съответно в четвърта и пета глава считам за ненужно, тъй като съдържанието им произтича от първите три глави!

Отделните части на труда имат различен обем, което е израз на определени акценти, а също и на пропуски в съизмерността на изложението.

Авторефератът е в обем от 40 страници с аналогична на дисертацията структура и съдържание.

Тук е редно да отбележа, че от ползваните 117 източника, 80 са на кирилица, а останалите са на автори, които пишат на латиница.

Общото ми впечатление е, че представения за рецензиране ръкопис притежава характеристиките на дисертационен труд.

По отношение на законността на процедурата нямам забележки.

В увода синтезирано са аотирани проблемите, които са предмет на научното изследване. Основателно авторът критикува увлечението на специалистите към високото спортно майсторство за сметка на животрептящите проблеми на предпочитаните от студентите видове спорт. Постепенно спортното катерене се утвърждава в учебно-плановата документация на висшите училища, без същевременно да се предлагат програми за обучение на студентите в техниката на този желан от тях спорт, с тревога отбелязва гл. ас. Антон Хиджов.

Теоретичният анализ е разработен въз основа на богат литературен и нормативно-документален материал. В него се прави характеристика на физическото възпитание и спорта във висшите училища, в т.ч. и все по-ясно очертаващите се контури на спортното катерене в тях. С теоретико-исторически преглед разкрива генезиса на спортното катерене не само като двигателна дейност, но и като специфична дейност за задоволяване на социални, икономически и общокултурни потребности на човека във връзка със стремежа му все повече и повече да опазва природата и даде своя принос за нейното съхраняване. С това той представя физическата култура като иманентна част от културата на обществото и разкрива нови възможности за двигателна изява на студентите.

По-нататък кандидатът определя спортното катерене като сравнително млада, успешно развиваща се спортна дисциплина. То се отличава от високо-планинския туризъм и алпинизъм по своята безопасност /или по-точно пълна осигуреност/, зрелищност и възможност да се провеждат състезания. Широк е възрастовият диапазон на практикуване на този спорт – от ранно детство до пределна възраст. Поради тези си качества спортното катерене бързо разширява своите граници. Намира благоприятна почва за развитие, както в редица европейски, така и в нашата страна.

Всичко това мотивира решението на докторанта да насочи своите творчески усилия към комплексно проучване на тази

просперираща, колкото спортно-състезателна, толкова и рекреативно-двигателна дейност.

Анализът на литературните източници и педагогическата практика представят кандидата като упорит и последователен, подготвен по проблема специалист. Правилно ползва теорията на физическото възпитание, съвременните методи и дидактически подходи за творческа оценка на третираната тема.

В структурно отношение изследователската програма съдържа необходимите компоненти специфични за един научен труд. Същевременно аз имам някои бележки, както по работната хипотеза, така и по задачите на изследването. На хипотезата ѝ липсва елемента „научно предположение“, което чрез доказателства предстои да се превърне в научна теория, а задачите ненужно са обременени с допълнителни пояснения от организационно-методическо естество. Има и тавтология.

Планирани са общи и специфични методи на изследване. Използвана е широка гама от информативни методики, като теоретични анализи и обобщение; спортно-педагогически тестирания; морфологични; биомеханични и математически анализи, социологическо проучване и др.

Всичко това дава възможност на автора да извлече необходимия фактически материал и информация за интерпретация и оценка на резултатите от проучването.

Тук искам да обърна внимание на кандидата, че след като е планирал методи за обективизиране на данните, библиографира е и известни в областта на математическата статистика автори, защо при обработката на резултатите е използвал предимно един и то с не особено надеждност символ на вариационния анализ, какъвто е $\bar{X}$ (средно)? Защо се е лишил от информацията, която би могъл да получи още от другите символи на вариационния анализ?!

Самото експериментално проучване е проведено през един твърде продължителен период от време – от 1998 г. до 2008 г. През

този период са извършени литературни проучвания; проследена е честотата и продължителността на заниманията с физическо възпитание и спорт на студентите в рамките на учебния план на висшите училища и доказва, че тази жизнено необходима, но недолюбвана от ръководствата на висшите училища дисциплина, най-успешно би се реализирала, ако се провежда през първите три години от следването и то с акцент през първата година – върху обучението в двигателни умения и навици на основния или предпочитан вид спорт, а през втората и третата година – на спортното усъвършенстване и спортно-състезателната дейност.

С анкетно проучване разкрива полезна информация за мотивите и интересите на студентите към тази специфична, статична двигателна дейност, не само лишена от емоции, но при изпълнението на която често присъства и страховия синдром. Тези данни могат да бъдат използвани от специалистите при разработването на своите учебно-тренировъчни програми в съответните висши с неспортна насоченост училища.

В рамките все още на предварителния експеримент кандидатът изследва влиянието на някои антропометрични признаци и физиометрични качества върху основните компоненти за успеваемост при овладяване на двигателните умения и реализиране на резултат при спортното катерене. За целта е изчислен „ръстово-тегловия индекс” (РТИ) по Кетле, т.е. отношението на телесното тегло (в кг.) към ръста (в см.). С ръчна динамометрия е установена силата на сгъване на пръстите на ръцете, също важна за алпинистка изометрично-силова двигателна способност. РТИ и динамометрията се оказват твърде надеждни индикатори за динамиката на силовата подготовка в областта на алпинизма.

Тази биомеханична интерпретация е позволила на кандидата въз основа на обективни критерии да разработи методика за контрол и оценка на спортното развитие на катерача.

Всички тези данни се възприемат още по-категорично, тъй като се сравняват с аналогични такива на френски катерачи и изследвания на френски автори.

В резултат на всичко това Антон Хиджов, разработва Модел на *„Програма за обучение по спортно катерене в рамките на заниманията със спорт в университета“*. Този научно-методичен програмен документ е лично дело на кандидата и е *първи по рода си в нашата университетска практика*. Програмата представлява определен принос за теорията и методиката на физическото възпитание и спорта на висшите училища.

Към изследването на доктората, по-нагоре в рецензията бяха направени някои *бележки и препоръки*. Тук бих добавил още:

1. Не считам за целесъобразно включването и подробното разглеждане в труда на темата: I.2. стр. 15: *„Съвременни проблеми на физическото възпитание и спорта във висшите училища“*. Този материал би могъл да бъде предмет на друга тема.

2. Намирам, че не напълно са извлечени и обобщени всички възможни факти и закономерности, обсъждани и доказани в експерименталното проучване. Както посочих и по-горе недостатъчно са обективизирани получените данни с точните оценки на математико-статистическите методи.

3. От съответно тълкуване на стр. 9 на ръкописа става ясно, че понятията *„начин“* и *„стил“* на изпълнение на дадено двигателно действие се приемат като равнозначни. Аз обаче считам, че в теорията и методиката те не бива да се използват като синоними! Отношението на автора по този въпрос?

Изразените от мен мнения, съображения и критични бележки нямат за цел да омаловажат научната стойност на дисертацията, а само да доизяснят основания за някои твърдения. Моята оценка на труда е изцяло положителна.

Очевидно е, че компетентно създадената организация, правилно подбраните научни методи и методики са позволили на

кандидата да осъществи разностранна интерпретация на педагогическите ситуации във връзка с обучението по спортно катерене и да извлече редица закономерности, да направи обобщения, изводи и препоръки преди всичко с теоретична насоченост и разбира се значими за практиката на студентския спорт.

Той има определена заслуга за издигане на теорията и практиката в областта на алпинизма, ски-алпинизма и спортното катерене на съвременно научно ниво.

Хиджов ръководи научно-методични и популярни програми. Участва с тези в научни проекти. Има 13 публикации. С богата състезателна и треньорска практика е в областта на зимните спортове и особено в алпинизма.

Антон Хиджов е бил „ръководител“ на катедра, а сега е зам. директор на Департамента по спорт на Университета. Отзивчив и внимателен е, ползва се с авторитет и уважение сред студентите и колегите си.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на утвърдено от Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ жури да гласуват за присъждане на гл. ас. Антон Александров Хиджов образователната и научна степен „Доктор“.

10.12. 2011 г.
София

Рецензент:
Проф. дпн Крум Рачев